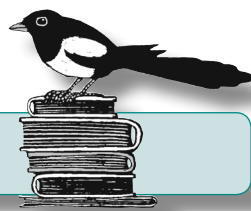

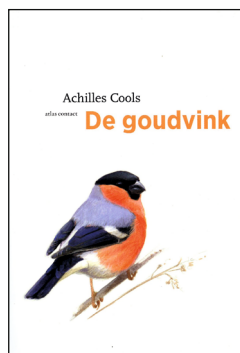
Nieuwe Uitgaven

De goudvink

Na zijn monografie over de Kauw is nu de Goudvink de aandachtsoort van Achilles Cools. Hij slaagt er ook deze keer weer in om zijn observaties met een groot inlevingsvermogen beeldend te beschrijven. Goudvinken vestigden zich in zijn paradijselijke tuin, nadat een hersteld raamslachtoffer die niet meer verliet en later soortgenoten aantrok. Het aantrekkelijke leefgebied met voldoende geschikte voedselplanten en drinkgelegenheid droeg bij aan een permanente vestiging. De aanwezigheid van voedselmandjes zorgde voor ondersteuning bij het voeren van de jongen. Als tussendoortjes houden, verspreid door het geheel, waarnemingen bij onder meer Bonte Vliegenvanger, Putter en Vink, de aandacht gevangen. Hierin zijn niet alleen eigen belevenissen verwoord, maar ook worden net als bij de Goudvink, diverse wetenswaardigheden uit de geraadpleegde literatuur vermeld. Goudvinken waren vroeger economisch van belang. Ze werden gevangen en gefokt om hun verenkleed en zang. De auteur heeft hierover een duidelijke mening. In de vrije natuur is een vogel iemand, in een

kooi niemand. Het imitatievermogen van Goudvinken is groot. Er waren ooit speciale zangvogelscholen om ze te trainen en volksliedjes te leren zingen. Men had afzet in diverse Europese steden, waaronder Amsterdam. Aan de andere kant kunnen de vogels ook schade toebrengen aan

de fruitteelt door in cultures knoppen uit de bomen te pikken. Enkele pagina's in het boek zijn gewijd aan de belevenissen en de omzwervingen van een jonge Goudvink en de trektocht van een jonge Boerenzwaluw, op weg naar het overwinteringsgebied in Zuid-Afrika. De schrijver uit een aantal keren zijn bezorgdheid over de situatie waarin vogels terecht

zijn gekomen door milieu- en natuurontwikkelingen. De beschuldigende vinger richt zich vooral op het bestrijdingsmiddelengebruik in de landbouw. Ook de bewering dat de achteruitgang en de verdwijning van vogelsoorten het gevolg zijn van een tekort aan aminozuren (bouwstoffen van eiwitten), is discutabel. De vogelvriendelijke tuin wordt opgevoerd als een leefomgeving voor de toekomst. De verspreiding van de tien Europese ondersoorten en het voorkomen van de soort elders worden vermeld.

Door het invoelend vermogen van de auteur wordt de lezer opgenomen in de leefwereld van de Goudvink.

Cools, A. (2016): De goudvink. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. 192 bladzijden. 15 x 21,5 cm. Paperback. ISBN 978 90 450 3239 9. Prijs €19,99.

DAJ

Vogels van het Nationaal Park Weerribben-Wieden

Het Nationaal Park Weerribben-Wieden is het grootste aaneengesloten laagveenmoerasgebied van West-Europa en het heeft een rijke vogelstand. De Weerribben en De Wieden zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. In dit gebied broeden veel bijzondere vogelsoorten zoals Roerdomp, Purperreiger, Bruine Kiekendief, Lepelaar en Zwarte Stern, maar ook zeldzame soorten als Klein Waterhoen, Porseleinhoen en Grote Zilverreiger. Voor veel soorten is het één van de belangrijkste broedgebieden van ons land, bijvoorbeeld de Rietzanger, Snor, Sprinkhaanzanger, Water-

snip, Roerdomp en Purperreiger. Meer dan veertig soorten in De Weerribben en De Wieden staan op de Rode lijst van bedreigde en kwetsbare broedvogels. In het boek 'Vogels van het Nationaal Park Weerribben-Wieden' is een overzicht gegeven

van het voorkomen van alle soorten en de ontwikkeling in het gebied, van de avifauna. Alle beschikbare informatie over de vogels in het gebied is duidelijk verwerkt op een wijze waardoor het boek breed toegankelijk is voor elke (beginnende) vogelaar, natuurliefhebber en betrokkene bij het Nationaal Park Weerribben-Wieden.

De ontstaansgeschiedenis, de waterhuishouding, de biotopen en het gebruik en beheer van het gebied worden besproken. De broedvogels zijn ingedeeld in watervogels, riet- en moerasvogels, weidevogels, vogels van het moerasbos en vogels van de bebouwing en erf. Het recente voorkomen (laatste tien jaar) van broedvogels is in beeld gebracht met duidelijke stippenkaarten. De ontwikkelingen in tijd zijn weergegeven in grafieken. Karakteristieke soorten van het gebied zijn uitgebreider beschreven dan meer algemene soorten. Zeer algemene soorten, zoals Koolmees en Winterkoning, worden niet behandeld, maar deze soorten zijn opgenomen in de totaalijst van alle broedvogels over de periodes 1982-‘84, 1992-‘95 en 2009-‘14. Bij doortrekkers en wintergasten is gebruikgemaakt aan de watervogeltellingen van de periode 1997-2014. Daarbij is zowel het aantalsverloop in de jaren 1997-2014 als dat in de winterperiode (september-maart) in beeld gebracht. Een apart hoofdstuk wordt gewijd aan bijzondere waarnemingen. Er is ook een hoofdstuk over de toekomstige ontwikkelingen.

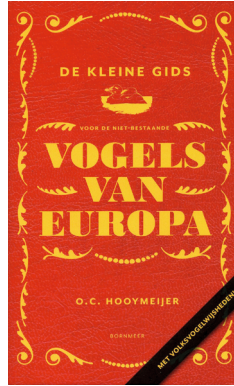
In de binnenzijde van het boek is een kaart opgenomen van De Weerribben en De Wieden met alle in de tekst opgenomen plaatsaanduidingen, maar ook de kano-, wandel- en fietsroutes en uitkijkpunten. Het boek is ruim voorzien van prachtige foto's, soms pagina vullend. Van elke soort is minstens één foto afgebeeld.

Brandsma, O., J. Bredenbeek & R. Messemaker (2016): Vogels van het Nationale Park Weerribben. 24,5x28 cm. 280 bladzijden. Genaaid gebonden. ISBN 978 90 90 300 20 7. Het boek is te koop bij Bezoekerscentrum De Wieden in Sint Jans klooster en bij Bezoekerscentrum De Weerribben in Ossenzijl en digitaal te bestellen via: https://www.natuurmonumenten.nl/sites/default/files/Bestelformulier-Vogels-van-het-Nationaal-Park-Weerribben-Wieden_0.pdf.

Prijs: €27,50 (leden van Natuurmonumenten kunnen €5,- korting krijgen).

WS

De Kleine gids voor niet-bestaande vogels

Potentiële kopers van boeken laten zich bij hun zoektocht vaak leiden. Hun oog valt dan op de naam van een favoriete auteur of op het onderwerp. Wanneer het zoekbeeld vogels is, worden zij in ieder geval opmerkelijk gemaakt op de hier besproken uitgave door de bijzondere titel. Geïntrigeerd

door de tekst op de achterflap met aanduidingen, zoals veldwerk, onderzoek en gedetailleerde illustraties, besloot ik toch maar aan de slag te gaan met een bespreking. De auteur blijkt een kunstenaar en amateurornitholoog te zijn.

Het voorwoord bevat een elf regelstellende opsomming van vogelgeluiden, waarvan enkele, die verwantschap lijken te vertonen met bestaande soorten. Er worden 47 fictieve vogelsoorten beschreven met namen als St.-Jansuil, Boomspikkel en Goudpukeltje. De kenmerken zijn eigen gedachtespinsels, evenals de leefgebieden en 'wetenswaardigheden'. Elke bladzijde heeft een verzonnen verspreidingsgebied en iets dat een 'sonogram' moet lijken. In zwart-wit uitgevoerde illustraties op de tegenoverliggende bladzijde bevatten schetsen, die sterk doen denken aan een Rohrschachttest, een interpretatietest in de psychologie. Met enige speurzin en doorzettingsvermogen is daarin iets van een vogelafbeelding te ontdekken; meestal is dat onmogelijk.

Kortom een boekje vol met onzin, dat thuis hoort in een rareiteitenkabinet, wat wellicht ook de opzet is geweest van de maker. Ik ben volop aan mijn trekken gekomen.

Hooymeijer, O.C. (2016): De Kleine Gids voor de niet-bestaande Vogels van Europa. 208 bladzijden. ISBN 978-90-6515-380-9. Bornmeer. Prijs: €12,50.

DAJ

Nachtvogel

De titel van deze uitgave heeft betrekking op de vondst van een ongelabelde nachtzwaluwvleugel in de collectie van de Universiteit van Cambridge. Die was in 1990 tijdens een ex-

peditie aangetroffen tussen de resten van een verkeersslachtoffer in de vlakte van Nechisar in de Grote Riftvallei in Ethiopië. De expeditieleden kwamen er niet uit welke soort dit moest zijn, prepareerden de vleugel en stopten die in een zak met als vermelding 'Reuzennachtzwaluw'. Daar bleef

het voorlopig bij. Na veel vijven en zessen bereikte het specimen het universiteitsmuseum. Daar kwamen de expeditieleden opnieuw bijeen. Samen met experts werd gediscussieerd en er vond een uitgebreide zoektocht plaats om vast te stellen welke soort dit zou kunnen zijn. Uiteindelijk bleek hij nog nooit beschreven te zijn. De nieuwe naam luidde Nechisarnachtzwaluw.

In 2009 werd een nieuwe expeditie georganiseerd met als doel de aanwezigheid van de soort weer vast te leggen. Het werd tegelijkertijd een speurtocht naar 'lifers', vogelsoorten die voor het eerst werden gezien en positief werden geïdentificeerd door de deelnemers. De lezer wordt mededeelgenoot van de tochten door een beeldend taalgebruik, beschrijvingen van ervaringen en landschappen. Verontrusting over de veranderingen in de natuur in Afrika klinkt door. Er is ook aandacht voor zoogdieren, reptielen en amfibieën als wezenlijk onderdeel van het vogels kijken. In de vlakte van Nechisar begon de jacht op de soort waarom het allemaal was begonnen. Opeens was hij er, op de grond zittend, gevangen in het lamplicht, opvliegend en gevolgd door de lampen. Het doel was bereikt en het voorkomen in het gebied was bevestigd door de genoteerde veldkenmerken. Er kwamen dus nog meer exemplaren voor. Hierna volgt een hoofdstuk over *animacula*, een niet te vertalen woord. Kennelijk gaat het over levende wezens, waar vogels dus ook onder vallen. Ook bevat de uitgave een hoofdstuk over *rara avis* (zeldzame vogels), waarin alleen in de laatste zin de Nechisarnachtzwaluw wordt genoemd. Gelukkig blijft het bij deze irrelevante uitgliders. Even later wordt de draad weer opgepakt en staat de nachtzwaluw weer centraal. Het idee ontstond om een vangpoging te wagen en daarvoor een

net te fabriceren. Tijdens een tweede ontmoeting mislukte die helaas.

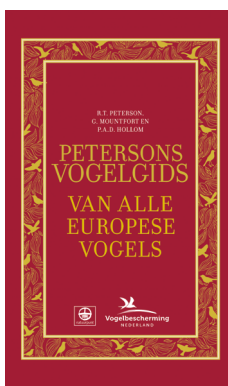
Wie de zaken voor lief neemt die geen betrekking hebben op het onderzoek, deelt de ervaringen van de auteur in dit verder zeer leesbare boek.

Head, V. (2016): Nachtvogel. Een zoektocht naar de zeldzaamste vogel ter wereld. 203 bladzijden. ISBN 978 904 5029 429. Ook als e-book verkrijgbaar. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam. Prijs: €21,99.

DAJ

De kist

Een goede veldgids over vogels is onmisbaar voor vogelaars en ornithologen. Boeken over vogels bestaan al eeuwen, maar dat waren omvangrijke uitgaven, meestal voorzien van zeer fraaie platen, maar ze waren ongeschikt

als veldgids. Het waren zware en omvangrijke werken die je niet zomaar in een rugzak steken kon en ze gaven in de regel ook veel te weinig detailinformatie om soorten te kunnen determineren. Hoewel er al voor de Tweede Wereldoorlog enkele goede en populaire veldgidsen in het Nederlandse taalgebied verschenen – zoals

'Zien is Kennen!' en 'Wat vliegt daar?' – kwam er pas een doorbraak op dit gebied na het verschijnen van de 'Vogelgids voor alle in ons land en overig Europa voorkomende vogelsoorten' van R.T. Peterson, G. Mountford & P.A.D. Hollom. Het was vertaald en voor Nederland bewerkt door Mr. J. Kist en het boek raakte daardoor al snel bekend als 'de kist'. De huidige versie heeft als titel 'Petersons vogelgids van alle Europese vogels'. Bij mijn eerste bewuste pogingen vogels te ontdekken en te herkennen maakte ik gebruik van 'Wat vliegt daar?', maar als snel bleek dat te beperkt en ik schafte daarom de kist aan. Een geweldig boek vond ik het en was er erg zuinig op. Daarom kocht ik een andere, goedkopere gids om in de rugzak mee te nemen. Misschien was dat niet zo handig want de kist gaf heel veel aanwijzingen die behulpzaam zijn bij determinatie. Na het verschijnen van de kist kwamen er nog vele andere veldgid-

sen, maar Petersons boek ben ik altijd met plezier blijven gebruiken. In de eerste oogopslag lijken de nieuwe drukken zo goed als onveranderd. De meest in het oog springende veranderingen lijken te zitten in de omslag van het boek, maar er is in de loop der tijd ook in het binnenwerk het één en ander veranderd. Oorspronkelijk was een deel van de platen nog niet in kleur. De latere uitgaven waren wel in kleur maar nog steeds zijn de platen en de soortbeschrijvingen afzonderlijk en de verspreidingskaartjes – die vroeger verspreid over het boek waren geplaatst – zijn tegenwoordig in een afzonderlijk deel opgenomen. Dat betekent dat men af en toe zal moeten pendelen tussen de platen en de soortbeschrijvingen of naar de kaartjes, maar de kwaliteit van het boek maakt dat ongemak wel goed.

Hoewel deze gids al jaren tot de klassieker onder de veldgidsen gerekend kan worden is deze nog altijd van harte aanbevolen.

Peterson, R.T., G. Mountfort & P.A.D. Hollom (2017): Petersons vogelgids van alle Europese vogels. 31ste druk. Gebonden. 19 x 12,9 mm. 328 bladzijden. Tekeningen in kleur en zwartwit. Kaartjes. ISBN13: 9789021564807. Kosmos Uitgeverij, Utrecht. Prijs: €35,00.

Vogels op de cm²

Jaar in jaar uit verschijnen er vele boeken over vogels. Daartussen zitten af en toe boeken die bijzondere aandacht trekken. Dat is zeker het geval bij 'Vogels op de cm²', uitgegeven door de spiksplinternieuwe Uitgeverij Müller. Dit boek is bijzonder om verschil-

lende redenen. In de eerste plaats natuurlijk vanwege de inhoud. Het boek is een bundeling

van interessante informatie voor vogelaars, maar het is ook een lust voor het oog voor filatelisten, want het boek staat geheel in het teken van postzegels met vogelafbeeldingen. Daarnaast is ook de vormgeving bijzonder, zodat het ook een aantrekkelijk boek kan zijn voor bibliofielen, zelfs als die

niets met vogels of met postzegels hebben. Het boek is samengesteld door Peter Müller (vogel- en kunstliefhebber) en Tom Loorij (vogelkundige en filatelist). In het boek zijn de mooiste vogelpostzegels van 266 in Nederland voorkomende soorten opgenomen. Deze zegels zijn afkomstig uit 109 verschillende landen uit alle delen van de wereld. Bij elke vogelsoort is een beschrijving van de status, de leefomgeving, het voorkomen, de aantallen en de trend. Ook is aanvullende informatie opgenomen, bijvoorbeeld of de soort op de Rode Lijst voorkomt of een verklaring waarom de stand vooruit of achteruit gaat. De soortbeschrijvingen zijn gebaseerd op recente gegevens van Sovon en ze zijn waar nodig van commentaar voorzien door Fred Hustings.

Uiteraard ontbreekt ook informatie over de postzegels niet. Bij de afbeeldingen zijn – voor zover die bekend zijn – ook gegevens opgenomen die voor filatelisten interessant zijn, zoals het land en de datum van uitgifte, de wijze van uitgifte, de reden van uitgifte, de ontwerper en andere wetenswaardigheden. De zegels zijn soms van foto's maar meestal afkomstig van beroemde ontwerpers of illustrators. Het zijn kunstwerkjes die met succes het gevecht om de kleine ruimte van enkele vierkante centimeters zijn aangegaan om de vogel zo natuurgetrouw mogelijk af te beelden.

Siegfried Woldhek (ex-directeur van Vogelbescherming Nederland) en Theo Verstrael (directeur van Sovon) hebben elk een voorwoord bij dit boek geschreven. De teksten

zijn luchtig geschreven en zowel voor de beginnende vogelliefhebber als de gevorderde ornitholoog heel toegankelijk.

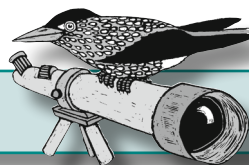
Zoals ik al aangaf in het begin is dit boek niet alleen aantrekkelijk vanwege de inhoud alleen. Ook de uitvoering is heel bijzonder. Het boek is gebonden en heeft een formaat dat overeenkomt met de klassieker onder de vogelgidsen in Nederland, het boek 'Zien is kennen!' van Nol Binsbergen et al. dat al sinds de jaren dertig van de vorige eeuw talloze vogelaars wegwijst heeft gemaakt in de wondere wereld van de vogels om ons heen. Het nieuwe boek is aanzienlijk dikker dan het voorbeeld maar het heeft verder dezelfde afmetingen. Opvallend is dat Vogels op de cm² is gedrukt op speciaal papier. Men koos voor dit papier om de postzegels goed tot hun recht te laten komen. Het papier is zeer dun en een beetje transparant. De vellen zijn daarom dubbelgevouwen ingebonden. Hoewel het papier enkelzijdig is bedrukt, lijken de bladen zo toch dubbelzijdig bedrukt. Deze uitvoering

oogt heel fraai, maar bij het omslaan van de bladen moet men daardoor wel wat voorzichtig zijn dat gewoontje. Gelukkig is dat geen heel groot ongemak en het wordt ruimschoots goedge maakt door de fraaie en goed verzorgde typografie. Het grafisch ontwerp is van Karen Polder.

Vogels op de cm² is informatief en opvallend fraai uitgevoerd. Een mooie aanwinst in de boekenkast dus, maar ik voorspel u dat het daar niet zal gaan staan 'verstoffen'. U zult het vast en zeker met regelmaat ter hand nemen om te raadplegen of gewoon om steeds opnieuw te genieten van de mooie afbeeldingen.

RAK

Müller, P. & T.P.J. Loorij (2017): Vogels op de cm². 17 x 12 x 5 cm. 554 bladzijden. Gebonden genaaid. ISBN 9 789081 388702. Uitgeverij Müller, Den Haag. Prijs €49,50. Het boek is verkrijgbaar bij boekhandels of te bestellen via de website: <http://www.vogelsop-decm2.nl>.

Uit Het Veld

Vogels met griep kunnen nog ver vliegen

Een grote internationale reconstructie van uitbraken van de H5N8-vogelgriep wijst duidelijk naar watervogels als besmettingsbron. Het zijn echt de trekvogels die vogelgriep-virussen van Azië naar Europa, Amerika en Afrika overbrengen. Dat concludeert een internationaal consortium van wetenschappers in een uitgebreid artikel in het wetenschappelijke tijdschrift Science.

Natuurbeschermers betwijfelden of trekvogels de oorzaak zijn en vroegen al jaren om meer onderzoek. Dit grote onderzoek gaat over vogelgriep van het type H5N8 dat in 2014 en 2015 wereldwijd schade veroorzaakte in kippen-, kalkoenen-, eenden- en ganzenfokkerijen.

De epidemie breidde zich in 2014 vanuit Zuid-Korea via het noorden van Rusland naar West-Europa uit. De andere kant op, oostwaarts, verspreidde het H5N8-virus zich via de Beringstraat naar Noord-Amerika. Hoe ging dat?

Trekvogels nemen virus mee

'De sterkste aanwijzing dat trekvogels het

virus meenamen is de genetische stamboom van de virussen die op verschillende momenten op veel plaatsen op de wereld zijn verzameld, zowel bij pluimvee als bij wilde vogels,' zegt Thijs Kuiken van het Erasmus Medisch Centrum. Samen met Mark Woolhouse van de Universiteit van Edinburgh leidde hij het onderzoek. 'Onze conclusies worden verder onderbouwd door epidemiologisch onderzoek, door gegevens over de internationale pluimveehandel en door kennis van de belangrijkste trekvogelroutes. Alles wijst in dezelfde richting: trekvogels namen het virus mee.'

H5N8-verspreiding wereldwijd risico

De uitbraak van het H5N8-virus in 2014 is nu onderzocht, maar H5N8 is nog niet verdwenen. Eind september 2016 waarschuwde de voedsel- en landbouworganisatie FAO dat in mei en juni H5N8 was aangetroffen in watervogels bij het Ubsu-Nur-meer (Uvs Nuur), op de grens van Rusland en Mongolië. Inmiddels is de vogeltrek naar het zuiden al op gang gekomen.

Het risico bestaat dat trekvogels het virus ver-